

Routekaart voor ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs

De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Binnen scholen is de bewustwording gegroeid ten aanzien van de noodzaak om aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoeften van deze leerlingen. Er lopen al veel initiatieven op de scholen in regio Tilburg, en tegelijkertijd was er ook de behoefte aan (nog) meer duidelijkheid en eenduidigheid met betrekking tot het aansluiten bij de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid.

door Linda van Elderen, Femke Janssen, Daniëlle Goos, Nathalie Zwijsen, Aline van Stiphout

Onderzoekswerkplaats POINT013

Er is onderzoek uitgevoerd in de onderwijsonderzoekswerkplaats POINT013. Hier werken leerkrachten, pabodocenten, studenten en onderzoekers samen rondom het thema (hoog) begaafdheid. De onderwijspraktijk wordt verbonden met wetenschappelijk onderzoek. Binnen de regio Tilburg nemen leerkrachten van verschillende scholen en schoolbesturen deel aan POINT013. De betrokken leerkrachten en wetenschappers komen gedurende drie jaar maandelijks bij elkaar. De onderzoeksresultaten van de binnen POINT013 uitgevoerde onderzoeken bieden inzichten en praktische handvatten voor scholen om leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid beter te signaleren en te begeleiden.

Aanleiding van de routekaart

Tijdens de POINT-bijeenkomsten gaan de leerkrachten in overleg over welke interventies er op welke momenten worden gedaan om goed aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Hierbij is geconstateerd dat er veel onderlinge verschillen zijn; de begeleiding wordt op elke school anders vormgegeven. Er is dus **geen eenduidige aanpak qua begeleiding van de doelgroep**.

De leerkrachten voelen de behoefte om meer inzicht te krijgen in de route naar extra ondersteuning en de mogelijkheden voor deze groep leerlingen. Dit vormt de aanleiding om een routekaart te ontwikkelen. Het doel van de routekaart is om inzicht te geven in de acties die je op de verschil-

lende niveaus kunt inzetten om aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoeften van deze leerlingen.

De noodzaak om tot meer afstemming en uniformiteit in het begeleiden van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid te komen werd ook gezien door **Nathalie van Geloven, hoogbegaafdheidsexpert**. Zij beschrijft de noodzaak als volgt:

'Ik had de grote eer om deel te mogen nemen aan twee rondes van de onderzoekswerkplaats POINT013. Op de scholen die hierbij aangesloten waren, ging iedereen op een eigen manier om met het vormgeven van begeleiding en werden er verschillende routes bewandeld. Ik verbaasde me vaak over het feit dat er binnen verschillende

scholen en plusklassen allemaal andere dingen werden gedaan of dat er juist helemaal nog niets voor (hoog)begaafde leerlingen was vormgegeven. Daarbij viel het vooral op dat de verschillen zo groot waren; iedereen handelde vanuit eigen kennis of de kennis ontbrak juist. Ook werden de ondersteuningsbudgetten op de verschillende scholen heel anders ingezet. Bij de ene school was er geen budget om begeleiding vorm te geven, terwijl op een andere school juist zeer veel werd geïnvesteerd in de begeleiding van deze leerlingen. Tijdens de POINT013-bijeenkomsten deelden we vaak ervaringen, tips en ideeën met elkaar omtrent de begeleiding van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Daarnaast hadden we regelmatig gesprekken over wanneer je nu welke ondersteuning zou moeten inzetten voor een leerling.

Al deze ervaringen brachten ons op het idee om tot meer uniformiteit te komen in de begeleiding van leerlingen met kenmerken van (hoog) begaafdheid. Zo krijgen alle leerlingen dezelfde kansen en heeft elke leerling dus toegang tot zo passend mogelijk onderwijs.'

'De routekaart biedt houvast omdat de gemaakte afspraken en route duidelijkheid bieden hoe er kan worden tegemoetgekomen aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid'

Nathalie van Geloven

Samenwerking

In dezelfde periode dat POINT013 onderzoek deed, werd bij Samenwerkingsverband Plein 013 het nieuwe ondersteuningsplan geschreven, Ondersteuningsplan 2022-2025. In het ondersteuningsplan beschrijft het samenwerkingsverband wat zij verstaan onder de basis- en extra ondersteuning. Dit hebben ze gedaan door ondersteuningsniveaus te beschrijven. Hier lag de ideale kans om vanuit POINT013 en Plein 013 samen te gaan kijken hoe de invulling van de ondersteuningsniveaus voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid kon worden vormgegeven waardoor er meer inzicht en uniformiteit ontstaat in de begeleiding van deze leerlingen. In gezamenlijkheid is de routekaart voor ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs ontwikkeld.

Werking van de routekaart

Het doel van de ontworpen routekaart is om leerkrachten en intern begeleiders te ondersteu-

nen bij het bieden van de juiste ondersteuning en begeleiding aan leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. De routekaart bestaat uit drie ondersteuningsniveaus:

Per ondersteuningsniveau wordt in de routekaart het volgende beschreven:

- **Betrokkenen:** Hier staan de belangrijkste betrokkenen genoemd. De betrokkenen uit voorgaande niveaus blijven ook op hogere niveaus betrokken. Op hogere niveaus staat er '+ ...'. Deze betrokkenen worden aan de groep betrokkenen toegevoegd.
- **Acties:** Hier staan een aantal mogelijke acties die de school binnen dit niveau kan uitvoeren.

ren. Deze acties zijn slechts suggesties. Het zijn acties die het vaakst op scholen worden uitgevoerd, maar andere acties passend bij de mogelijkheden van de school zijn ook mogelijk.

- Vastlegging: Bij dit onderdeel staat beschreven wat er moet worden vastgelegd en bij wie deze taak ligt.
- Financiën: Hieronder wordt kort benoemd vanuit welke geldstroom de ondersteuning wordt gefinancierd.
- Aan de slag! Op de achterkant van de beschrijving per ondersteuningsniveau staat extra verdieping passend bij dat niveau. Het doel hiervan is om leerkrachten en intern begeleiders aan te zetten tot nadenken en reflectie.

De routekaart kan worden ingezet bij het (her) schrijven van beleid met betrekking tot (hoog) begaafdheid; dit zorgt voor inzicht en een uniforme aanpak binnen de school, blijkt uit het onderstaande praktijkvoorbeeld van **Daniëlle Goos, bovenscholse coördinator meer- en hoogbegaafdheid**.

'BegaafdheidsProfielSchool Helen Parkhurst was in de periode dat de routekaart op de scholen werd verspreid bezig met het herschrijven van het beleid met betrekking tot (hoog)begaafdheid. De routekaart werd hierbij gebruikt als een gestruc-

tureerde, heldere onderlegger voor het beschrijven van de ondersteuningsniveaus. Met behulp van de routekaart heeft de school per niveau de betrokkenen, acties, vastlegging en financiën beschreven. De in de routekaart omschreven "trap" is nu terug te vinden in het beleidsplan van de school op het gebied van hoogbegaafdheid. Hierdoor is het voor (de leerkrachten binnen) de school en ouders helder wat de mogelijkheden en verplichtingen per ondersteuningsniveau zijn en is er binnen de school sprake van een eenduidige aanpak met betrekking tot (hoog)begaafdheid.'

***'Ik gebruik de routekaart
vrijwel iedere dag'***

Aline van Stiphout

Routekaart in de praktijk

De routekaart is in november 2022 gepresenteerd en gedeeld met alle scholen in de regio Tilburg. Ondertussen wordt de routekaart in verschillende situaties ingezet. **Aline van Stiphout, leerkracht en begeleider passend onderwijs**, zet de routekaart vaak in tijdens haar dagelijkse werkzaamheden:

'Ik ben werkzaam in het regulier onderwijs, als leerkracht en als begeleider passend onderwijs. Ik begeleid collega's op de scholen van mijn stich-

ting, Tangent, die een hulpvraag hebben op het gebied van gedrag en kinderen met kenmerken van (hoog)begaafdheid, op de niveaus van ondersteuning die vanuit passend onderwijs beschreven zijn. De basis- en extra ondersteuning wordt uitgebreid beschreven in het ondersteuningsplan van ons samenwerkingsverband Plein 013. Toch merk ik in de praktijk dat hier tijdens gesprekken weinig gebruik van wordt gemaakt, omdat het niet specifiek gericht is op leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid.

De routekaart is precies het hulpmiddel dat gemist werd en dat als helpend wordt ervaren om inzicht te geven in de ondersteuning die moet en kan worden geboden. Vanuit mijn rol als begeleider passend onderwijs is de routekaart voor mij een praktische tool in gesprek met onderwijsprofessionals en ouders. Ik merkte dat ik in gesprekken vaak moeilijk de niveaus van ondersteuning duidelijk en inzichtelijk wist te maken voor ouders. Het ontbrak aan een kort en bondig visueel overzicht van wie daarbij betrokken zijn, hoe voortgang en ontwikkeling worden geregistreerd, welke financiën ermee gemoeid zijn en, niet te vergeten, welke acties de leerkracht kan inzetten om de leerling goed in beeld te krijgen en de voortgang te stimuleren. De in de routekaart beschreven "trap" biedt dit inzicht in de bestaande ondersteuningsniveaus tijdens gesprekken met onderwijsprofessionals en ouders. Tijdens gesprekken bespreek ik de trap en de trede (ondersteuning-niveau) waarop op dat moment ondersteuning wordt geboden of wat het betekent als blijkt dat er wordt overgestapt op een nieuwe trede. Het is duidelijk wat de ondersteuning per ondersteuningsniveau heeft gebracht en het wordt duidelijk wat er eventueel nog nodig is. Ik hoor van onderwijsprofessionals en ouders terug dat de routekaart voor hen een handige en helpende tool is waarin de stappen die gezet kunnen worden ten behoeve van de ondersteuning van de leerling helder worden uitgelegd.'

Ook **Daniëlle Goos, bovenschoolse coördinator meer- en hoogbegaafdheid**, gebruikt de routekaart regelmatig tijdens gesprekken waarbij het gaat om de ondersteuning van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid.

'Gedurende een leerlingbespreking op een reguliere basisschool ontstond een discussie tussen de intern begeleider en de groepsleerkracht over het aanbod van een leerling in de klas. De groepsleerkracht was van mening dat de verwachtingen van de intern begeleider niet passend waren voor de basisondersteuning. De specialist van de stichting was bij dit gesprek aanwezig omdat de groepsleerkracht had aangegeven handelingsverlegen te zijn. Samen met de intern begeleider en de groepsleerkracht zijn de beschreven acties van

de routekaart doorlopen en met behulp van de achterkant van de waaier zijn we "aan de slag!" gegaan. Aan het einde van deze leerlingbespreking hadden we een gedegen plan van aanpak en kon de groepsleerkracht praktisch aan de slag met deze leerling in de klas.'

Mocht je nieuwsgierigheid naar de routekaart zijn gewekt, dan kun je die vinden op www.point.nl/routekaart. Ook is er een online kennisclip beschikbaar op <https://www.point013.nl/kennisclips/>, waarin een korte toelichting wordt gegeven op de routekaart. De routekaart is specifiek gemaakt voor scholen binnen Samenwerkingsverband Plein 013, maar kan voor andere samenwerkingsverbanden en scholen een uitgangspunt vormen om de ondersteuningsniveaus voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid te beschrijven.

Bronnen zijn terug te vinden via www.248media.nl

Linda van Elderen
Onderzoeksbegeleider
POINT013, leerkracht
Playing for Success, coördinator
(hoog)begaafdheid
samenwerkingsverband
Plein 013.

Femke Janssen
Coördinator kwaliteit en
innovatie
samenwerkingsverband
Plein 013.

Aline van Stiphout
Begeleider passend
onderwijs, leerkracht
verrijkgroep De Kleine
Akkers, stichting Tangent,
leerkracht-onderzoeker
POINT013.

Daniëlle Goos
Bovenschoolse coördinator
meer- en hoogbegaafdheid
Xpect Primair,
bovenschoolse
ontmoetingsdag, leerkracht-
onderzoeker POINT013.

Nathalie Zwijsen
Leerkracht Plusklas,
leerkracht-onderzoeker
POINT013.